

Дана 24. септембра изненада нас је напустио наш колега и пријатељ др Ђура Стевановић, социолог, редовни професор у пензији Пољопривредног факултета Универзитета у Београду.

Ђура је рођен 31. августа 1939. године у Доњем Дејану, општина Власотинце у сељачкој породици. У завичајном крају (Свођу) завршио је осмогодишњу школу а средњу Учитељску у Пироту. Био је најбољи ђак у својој генерацији, који се упоредо са учењем бавио и запаженом друштвено-политичком активношћу у Општинском комитету народне омладине, где је обављао функцију секретара. Као одличан организатор, водио је читаво своје одељење на радну акцију у Словенију, за изградњу ауто-пута у Новом Месту. Поред успешних радних обавеза његова бригада радила је на описмењавању и организовању културно-забавног живота због чега је била посебно награђивана.

По завршетку средње школе Ђура је најпре почео да ради као учитељ у селима Височка Ржана, општина Пирот, Шишава, општина Власотинце, а потом одлази на рад у “ПКБ” Београд, где је радио као новинар и директор Завода за друштвене односе и информисање. Упоредо је ванредно завршио студије социологије на Филозофском факултету у Београду. Докторирао је 1988. на Правном факултету у Београду, под менторством академика Радомира Лукића са тезом „Друштвене последице индустријализације пољопривреде Југославије“. Једно време био је председник Општинског одбора Социјалистичког савеза у општини Палилула, али ниједног тренутка није напуштао свој професионални позив социолога и истраживачки рад у центру.

Прву професионалну универзитетску каријеру започео је избором 1989. године за доцента за Увод у социологију на студијској групи за социологију Филозофског факултета у Нишу, а затим наставио на Пољопривредном факултету у Земуну, где је држао Општу социологију са социологијом села и биран је у звање ванредног и редовног професора. Био је шеф Катедре за економију и социологију села. Изводио је, такође, једно време и наставу из Социологије на Учитељском факултету у Врању. Објавио је преко 200 научних и стручних радова и десетак монографија из социологије села.

Упоредо са радом на Универзитету, Стевановић је био шире ангажован у Србији: као оснивач и директор Завода за проучавање пољопривреде и села, у коме је развио богат програм истраживања проблема развоја пољопривреде и села и био је активан члан академијског Одбора за проучавање села САНУ. Од 1995. године председник је организационог и програмског одбора „Власинских сусрета“ и Балканске асоцијације за социологију села и пољопривреде. Сваке године са новом темом на овим сусретима истраживачи из Србије, са простора Балкана, Европе, Русије и Америке окупљали су се и разматрали најактуелније проблеме села.

Колега Ђура Стевановић, као социолог села, спада у ред оних учитеља енергије који су били на трагу Драгољуба Јовановића, Сретена Вукосављевића и Радомира Лукића. Несебично се посвећивао организацији сусрета који су имали, поред научно-истраживачке и културну мисију, мисију ширења духа разумевања, сарадње и солидарности међу балканским народима. Власински сусрети израсли су у значајну институцију у оквиру које се неговао дух професионализма, дијалога и толеранције, колегијалности и пријатељства. Они су представљали својеврсно балканско посело истраживача и заљубљеника села, мисионара трансграничне сарадње и културе мира.

Ђура је био страсни истраживач села емпиријског профила, јер је знао да она имају научни и друштвени акцијски значај за унапређење друштвене праксе. На тој врсти примењених истраживања био је ангажован у Институту ПКБ, затим на Филозофском факултету у Нишу (у оквиру реализације макропројекта „Регионална хетерогеност промене друштвене структуре Србије, 1986-1990“), као и у истраживању промена у идентитетској култури друштвених група у пограничју, пројекта који је реализовала Катедра за друштвене науке Машинског факултета у Нишу.

У оквиру институције „Власинских сусрета“ од 1995. године до данас одржано је преко 25 научних скупова и објављено преко 20 зборника радова, чији је уредник и приређивач био Ђура. Лепеза тема које су обрађиване на Власинским сусретима била је разуђена и пребогата: од истраживања односа традиције и модернизације на селу, преко утицаја стратегија развоја на промене друштвене структуре, жене и село, стари људи у селу, регионалних аспеката развоја села, значаја образовања и културе за развој села, наука и село, село у транзицији, истраживање еколошких аспеката развоја села, улога и одговорност интелектуалаца за развој села и друштва, планирање и развој села и социологије села. Задњих година Ђура је покренуо пројекат монографског истраживања историје и перспективе развоја села у завичају, на примеру локалне заједнице Дејан, свог родног места. На том пројекту ангажовани су млади истраживачи, уз његову свесрдну и зналачку координацију.

О плодносној истраживачкој активности и мисији Ђуре Стевановића као социолога издат је зборник радова, споменица „Бити социолог села“ у коме је валоризована свестрана активност Стевановића кроз прилоге 25 домаћих и страних социолога, који су писали о лику и делу овог аутора. Овај зборник представља, за сада, најпотпунији приказ стваралаштва Ђуре Стевановића (издавачи су Прометеј Нови Сад, Машински факултет у Нишу и Балканска асоцијација за социологију села, Београд 2014), а приређивач проф. др Драгољуб Б. Ђорђевић. Она представља најпотпунију монографију о стваралачком путу Ђуре од Дејана до Београда и натраг. Управо онако како се у исказу једног старијег Ђуриног земљака каже: „Ђура никада није отишао и свог завичаја, из свог Дејана“.

За свој пребогат стваралачки и професионални рад и друштвену ангажованост Ђура је награђиван бројним државним и професио-

налним признањима: Орденом заслуга за народ са сребрном звездом, Плакетом града Београда, Плакетом Универзитета у Нишу, Октобарском наградом општине Власотинце, као и највишом наградом Српског социолошког друштва „Радомир Лукић – за животно дело“. Уверен сам да су му ова два последња признања и најдража. Јер, нема већег признања од завичајног и професионалног. Ко је признат у свом завичају и професији, тај је, према строгим мерилима у нашем народу, његошевски речено, прошао на „решету времена и имао се рашта и родити“. После великог пута, попут Одисеја и Ђура се враћа својој Итаки, свом завичају, родном Дејану, од кога је као сељаче из земљорадничко-печалбарске породице кренуо у свет. Понео је са собом најбоље врлине из свог краја – велику предузимљивост, поштење, скромност, срдачност, добротинство и родољубивост. Са њима је освојио и обогатио свет, али и све нас који смо га упознали и са њим колегијално сарађивали. Освојио је бројне домаће и стране научнике, истраживаче, љубитеље села, који су заволели власотиначки крај као свој завичај. Могло би се рећи да је реализација Ђуриног пројекта „Власинских сусрета“ померила и сажела границе света: сада се о његовом завичају зна више, по предузимљивости малих људи великог срца, добротинству и гостопримству. Уверен сам да је Ђура својим делом на најбољи могући начин промовисао позив и професију социолога, али и свој завичај и свој народ. Он се часно одужио свом завичају и својој отаџбини. Својим узором служиће као пример новим генерацијама како се радом и само радом, брани углед своје професије и чува част домовине. Управо, онако како нам је стари Ђуро Даничић у 19. веку поручио: „За отаџбину се може гинути на сваком послу!“.

Ђура је живео у хармоничном и сретном браку са својом супругом Катицом и синовима Дејаном и Владаном, који су имали дубоко разумевање за његово неимарство, стваралачке немире, перманентну иницијативу, високу радну и организациону предузимљивост, која је део гекултурног породичног и завичајног идентитета и наслеђа Власотинчана. Њихов гостопримљив породични дом у Београду и Дејану увек је био отворен за бројне пријатеље и колеге из земље и иностранства, који су се радо дружили са Ђуром, договарали о заједничким пројектима, размењивали своје идеје или дошли по савет о приватним и личним проблемима или у трагању за решењима како помоћи завичају. Ђура је био сав у покрету, човек акције и социјалног оптимизма. Од ране младости задојен идејом солидарности и религијом добротинства он је своје најбоље снаге, као прави „учитељ енергије“ био најсрећнији када је то своје право богатство могао да подели са другима. Припадао је социјалној левици, а својим личним ангажманом то и потврђивао у пракси – да му је опште добро у перманентном фокусу, било да су у питању локални или национални проблеми, интереси професије или колектива и институција у којима је радио. Ту његову социјабилност и емпатичност, као најбољи део његове сунчане личности, високо су ценили у свим колективима и заједницама – од родног Дејана, Учитељске школе и Пирота, ПКБ-а, Филозофског и Пољопривредног факултета, Завода за проучавање села, до колега

окупљених око великог пројекта „Власински сусрети“ и „Балканска асоцијација за социологију села и пољопривреде“.

До само пре десетак дана имали смо у нишкој гостионици „Три фењера“ колегијални разговор о припреми новог сусрета социолога у Власотинцу, на коме би се представили досадашњи резултати рада на монографском истраживању Ђуриног омиљеног Дејана – последњег пројекта којим се Ђура показује да је доследни ученик и настављач дела академика Радомира Лукића у нас, који је као председник академијског Одбора за проучавање села, још крајем 80-их година 20. века покренуо иницијативу за писање монографија о нашим селима која убрзано одумиру, указујући на њихов значај за очување културе памћења у нашем народу. Та иницијатива, хвала богу, заживела је у нас, тако да данас имамо у Србији читав мали покрет стваралаца (од аматера до професионалаца) који пишу хронике о својим завичајним селима и родословима својих породица. Рекао бих: добар је то знак да се Србија ваистину пробудила и да се упркос бројним разарањима нашег села неће изгубити на раскршћима садашње цивилизације, само ако држи до свог културног идентитета, националног интереса и достојанства.

Завршетак пројекта о Дејану, али и наставак рада Власинских сусрета и других стручњака који се баве развојем пољопривреде и села аманет је који нам је оставио професор Ђура Стевановић, оснивач ове институције. Наша је не само пријатељска обавеза, из разлога пијетета према лику и делу драгог колеге и пријатеља Ђуре, већ и професионална дужност, да подмлађујући и ширећи кадровски састав истраживача Власинских сусрета часно наставимо рад на овом великом пројекту, који није имао само научни и локални значај, већ је и од највишег друштвеног, националног и регионалног интереса за Србију и Балкан.

Др Љубиша Р. Митровић,
професор емеритус
Универзитет у Нишу
Филозофски факултет

*Проф. др Бура Стевановић (1939, Доњи Дејан – 2022, Београд)
председник Балканске асоцијације социологије села, организатор
Власинских сусрета социолога села и носилац награде „Радомир
Лукић - за животно дело“ коју додељује Српско социолошко
друштво*